

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken legalább egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ (Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz);

a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ (Gamauf Vilmos, e. titkárhoz) címzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon.

Lapfelügyelő bizottság: **Paget János** elnök; **Berde Áron**, **b. Huszár Sándor**, **Mina János**, **Nagy Ferencz**, **Szabó Samu**, **Szentgyörgyi József**.

A soproni kereskedelmi- és iparkamara 1874. évi főjelentéséből*).

A kereskedelem az 1874. év folyamában a viszonyoknak általánosan kedvezőtlen volta alatt szenvedett. Az 1873. tőzsde-válság utóhatásai súlyos nyomást gyakoroltak, minden vállalkozási szellemet elfojtván s mindent lenyűgözve tartván.

Ezen, lassanként általánosan az üzleti életre kiterjedett válság fájdalmas következményei az iparnak pangásában és a fogyasztók nagy körében szükségyszerűen beállott megszorításban, mai napig érezhetők.

A kereskedelmi tevékenység kamarai kerületünkben főleg a nyersterményekre terjed.

Azonban a gabona kereskedésben teljes üzletpangás uralkodik.

E mellett a gaboneműek ára annyira csökkent, hogy a termelő alig látja kiadásait fedezve.

A gabonakereskedés mai nap a kereskedelem egyik legfontosabb ága, melyben a pénzforgalom roppant terjedelmű. De már nem az, a mi volt, t. i. többé-kevésbé localis természetű, hanem tényleg világkereskedés.

A nagy népességű közép és nyugoti Európa, Angolország és Helvetia kivételével, csak jó termés alkalmával képes saját szükségletét fedezni, az utóbb

*) E reánk nézve is felette érdekes közleményt a „Zalai Közlöny”-ből vesszük át. Szerk.

nevezett két ország pedig mindig idegen gabonának bevitelére van utalva és ha a termés közép és nyugati Európában általán gyengébb, az idegen gabona bevitelére mindezen országokban nagy kiterjedést vesz mert nem kevesebb, mint száz millió fölülű népesség szükségletének fedezése forog kérdésben.

Azon kérdés támad tehát, honnan fedezi ezen száz millió fölülű népesség saját termésének elégtelensége következtében mutatkozó hiányát?

A válasz egyszerű. A gabonakivitel tekintetében az első helyet Amerika foglalja el, ezután következik a nagy kiterjedésű Oroszország és közvetlen reá a szomszédos Rumánia.

Ezen három ország rendszeren minden évben szokott — bármilyen volt saját termése — gabonát kivinni, — mert gyenge termés esetében is saját szükségletüket jóval túlhaladó feleslegük marad, mely nyomott árak mellett is, másutt keresi értékesítését.

Magyarország szintén a gabonakivittel foglalkozó országokhoz tartozik, de a nevezett gabonatermő államok mögött áll, mivel éghajlati viszonyai oly kedvezőtlenek, hogy többször van közép és rossz termése, mint jó és kitünő.

A mondottakból láthatni, hogy Európának gabonában nemcsak nagy szükséglete, hanem ennek fedezésére kellett tul sok forrása is van.

A mindig tovább terjedő közlekedési eszközök képesítik, a szükségelt gabonát a világ bármely pontjáról gyorsan beszerezni.

A gabonakereskedés tehát nem localis természetű vagy csak két szomszédos országra szorító, hanem continentalis, sőt világ-kereskedés.

Osztrák-Magyarországban ezen kereskedelem bilincsekbe van verve, melyek a világforgalomban szabad és akadálytalan részesülését lehetlenné teszik; ezen bilincsek pedig a gabona és hüvelyes veteményekre vetett beviteli vámok.

A vám minden forrást elvág, melyek segélyével kereskedelmünk, — a Dunának uralgó vízi útja a már létező és jövőben létesíteni komolyan szándékozott vasuti összeköttetések által támogatva, — tényleges bizományi világkereskedés üzhetésére nagy mennyiségű gabonát magához szivhatna.

A gabonakereskedés eddigi fejlődésében oly csekélyszerű nyereséggel üzetik, hogy minden vám, ha még oly alantas is, arra felette károsan hat. Általa minden üzlem a kereskedés e nemében lehetlenné tétetik.

Nyitassék szabad ut és csak rövid időnek tapasztalata mutatni fogja, minő sikert leendő képes a magyar gabonakereskedés felmutatni.

A fennálló beviteli vám miatt mai nap az osztrák-magyar monarchia határainak mellőzésével más uton a világkereskedésbe jövő déli orosz, különösen pedig a rumániai gabona egy része a mi közvetítésünkkel, saját vasutainkon kerülne a világforgalomba, mi nemcsak az ország számos lakójának jövedelmező foglalkozást és a többnyire segélyezett vasutaknak tetemes szállítmányt adna, hanem az ország adóképeségét is emelné, úgy hogy a gabonavám megszüntetése folytán az államjövölemnek okozandó hiánylat bő fedezetet találna.

De még egy más figyelemre méltó körülmény is a kereskedelmi forgalom szempontjából a kérdésben forgó vámoknak megszüntetése mellett szól.

A dél-oroszországi és rumániai gabona, jelesül a buza, tudvalevőleg a magyar gabonánál minőség tekintetében sokkal silányabb. Ez tehát a kereskedelemben mindig keresettebb, mint amaz. Magyarország ennél fogva kevésbé áldott években is jó minőségű búzájából és más gabonájából egyrészt a külföldnek adhatna, ha képes lenne a helyett kevésbé jó minőségű rumániai avagy dél-oroszországi gabonával pótlást keresni.

Ez azonban a fennálló beviteli vám miatt nem lehetséges; a nevezett országokból kivitetni szokott

gabona a vám által határainktól távol tartatik, innen más, különösen a tengeri ultra tereltetik és az országtól ekként nem jelentéktelen nyereséget elvonatnak.

A magyar gabona-kereskedés érdeke tehát, mely nem is sejtett terjedelmet vehetne és az országnak bő jövedelmi forrásává válhatna, a gabonavámnak megszüntetését okvetlenül kívánja.

És a gabonavám megszüntetése nemcsak a kereskedelmi forgalom szempontjából mutatkozik ildom parancsolta dolognak, hanem azt malom-iparunk, sőt tovább menve, szesziparunk, szarvasmarha és sertésztenyésztésünk, következő mezei gazdaságunk legkiválóbb támaszainak érdekei is kívánatossá teszik.

De az ország földművelési viszonyai sem lehetnek képesek, az ügy hígadt és tárgyilagos megbírlása mellett, az ilyes intézkedést gátolni.

Az őstermelés részéről netalán teendő minden ellenvetés alaptalan. Ezt mutatja más országok példája, melyek, mint Német-, Francia- és Angolország, a gabonavámot megszüntették, mert azokban a gabona vámmentessége a gazdaságnak és lakosságnak üdvére vált. Sokkal inkább, mint a védvámok ideje alatt, fejlődött a nevezett országokban a földművelés a nép olcsóbb élelmi szereket kapott, termelési képessége fokozódott, a kelendőség benn és kifelé könnyebült és vagyonosodása határozottan növekedett.

A gabonavám ismétli behozásával a magas kormány bizonynyal nem kívánt mást elérni, mint a külföldi gabonát piacainktól eltávolítani és ezeket kizárólag a magyar termés számára fentartani, ezen intézkedés tehát a földművelés javára czélzottnak lenni látszik.

Azonban sajnálattal ki kell jelentenünk, hogy alázatos véleményünk szerint, ezen intézkedés által a kitűzött cél el nem érhető.

Mig a Németországgal való kereskedelmi szerződés fennáll, minden időben, valahányszor jutányosnak mutatkozik, orosz gabonát, habár más név alatt, belföldi piacainkon látni fogunk.

De a magyar kereskedelmi forgalom szempontjából első sorban a szomszédos Rumánia gabonája jó tekintetbe.

Szem előtt kell tartanunk, hogy az aldunai kikötők látják el főleg Európát gabonával és hogy

bizonyval senkinek sem fog eszébe jutni a Budapestről elágazó vasutakon a galaczi, brailai és egyéb kikötőkből nyíló tengeri uttal versenyezni, a melyen Marseilleig vámmázsánsként 69—78 kr., az angol kikötőig pedig 1 frt. 42 kr. vitelbér fizettetik; és miután ekként az al-dunai tartományok gabonájának amugy is rendes és minden concurrentián kívül álló vásárja van, ennél fogva szó sem lehet róla, hogy az a drága vasutakon oly piacot keresne, mely eddig is a magyar kereskedelemé, vagy jövőben azé lehet.

De ország-pénzügyi szempontból sem foroghat fenn akadály ezen vámok megszüntetése ellen:

Ugyanis a gabona és hüvelyes vetemények a Németország felé való határokon, valamint a szabad kikötők, Trieszt, Fiume stb. felé fennálló vámsorompóknál, ugyszintén az Olaszországból Tirol és Karinthiába történő bevitelnél teljesen vámmentesek. Helvetiából Tirol és Voralbergbe, vagy a krakkói nagyhercegségből Lengyelországba való behozásnál pedig a vám felényire van leszállítva. A vámkezelésbeni ezen egyenlőtlenség magával hozza, hogy a behozandó gabonáért általán csak ritkán fizettetik vám, hogy ellenkezőleg a vám kikerültetik, a behozásra oly helyek szemeltetvén ki, melyek vámmentesek, mely állításunk a gabonavám eredményével leginkább igazolhatik.

A gabonavám, bármely oldalról tekintessék is, mai nap már sehogy sem igazolható, az elavult intézmény lévén, mely célját tökéletesen tévesztette és csupán önámításon alapszik.

A mennyiben ezen vámnak azon rendeltetése volt, hogy a belföldi gabonatermelést az idegen gabonának nagyon tömeges behozatása által saját termelvényének okozandó értékcsökkenése ellen megvédje, ugy e rendeltetésének megfelelőhetett talán oly időben, midőn az ország vasutal éppen nem, vagy csak csekély mérvben birt és nem volt lehető gabonánkat a világ piaczára állítani, de ezt jelenben már nem eszközölheti, midőn a gabona a közlekedési eszközök elterjedése folytán világkereskedelmi cikké lett; melynek ára nem függ localis viszonyoktól és saját akarattunktól.

Ezen fölül már mérvadó testületek is, többek közt a budapesti kamara 1870—1872-iki főjelentésében és a magyar molnárgyűlés válaszmánya a gabonavám megszüntetése mellett nyilatkoznak.

Mindazonáltal nem kívánjuk, hogy ezen vámok megszüntetése kereskedelmünk és iparunknak adandó minden viszonykedvezmény nélkül történjék. Sőt inkább ezen vámot a rumániai kormányval kereskedelmi egyezmény kötése céljából folyamatban levő tárgyalásoknál, kedvezmények kieszközlésére alkalmas alapnak tekintjük.

Növény sérülések és növényelődiek.

I.

A növények különböző sérüléseknek vannak kitéve, ugy az ember, mint az állatok részéről; sőt az emberek bizonyos művelési célból szándékosan is eszközölnek ilyeneket, nevezetesen a nemesítésnél — oltás, szemzés — Fűnemű növényeknél a sérülések gyorsan hegednek; míg a fák és cserjéken ejtett sebzések, különösen, ha ezek a törzsnek vagy ágaknak nemesak héjára, hanem kemény farészére is kiterjednek, sokkal nehezebben gyógyulnak be. E gyógyulási folyamat paraszövet segélyével történik. Ugyanis a kambium — mely kétszikű növényeknél a héj alatt körülfekvő hengert képez, mely sejteinek oszlása által új sejteket létesítve, a növények évenkénti vastagodását eszközli — ily esetekben parasejteket is hoz létre. A parasejtek oszlani nem képesek, falukban paraanyag — suberin — van, alakjuk lapított; míg a kambium sejtei oszlanak s így új sejteket hoznak létre, s alakjuk hosszúságos.

Ha valamely növénynek levelei sérülnek meg, ez azért igen fontos a növény tenyészetére nézve, mert a levelek végzik a légzési működést s ők hasonítják át a felvett tápokot. Különösen ha egy növénynek valamennyi levele leszedetik; ez esetben a táplálkozás s a szervek képződése igen hiányos lesz, pl. ha valamely fa fosztatik meg minden levelétől, akkor a következő évben igen silány évgyűrűt fog képezni, mert a képzőanyag előkészítésére szolgáló szervek hiányoztak. Oly esetekben, melyeknél a levelek által áthasonított tápok e célra rendelt táptartókba — hagyma, gumó — már össze vannak gyűjtve: a levelek sérülését, sőt azoknak teljes leszedését is könnyebben eltűrik a növények.

A sérülések sorozatában fel lehetne említeni azon sérüléseket is, melyeket élődi állatok okoznak. E sérülések kártékony hatását azonban nemesak ezen egy szempontból kell bírálunk. Ez élődi állatok ugyanis azon anyagokból élnek, melyet az illető növény saját háztartására fogna fordítani. Hogy egy-két szembeötölőbb példát említsék, felhozom itt a többek között az Amerikában honos Colorado bogarat, melynek álczái nagy számmal élnek a burgonya leveleken s ezeket lerágnák; minnek következtében a növény elharvad s gyakran semmi termést nem hoz. Amerika némely kerületeiben oly mérvű pusztításokat vitt

véghez már e rovar, hogy a burgonya termelést egészen abba hagyták. Felemlíthetem itt továbbá a levelészeket — Aphidina, — melyek különböző növények levelén és szárán nagy csoportokban élődnek. Ezek mindnyájan hosszú szivó csőrrel bírnak, melyet a növény valamely részén beszurva, rendszeren ugyanazon helyen állandóan megmaradnak, s csőrükön keresztül szívják a táplálkozásukra szükséges növény nedveket. A levelészeknek különösen két faja vonta magára közelebbi években a figyelmet u. m. a vértetű — *Schizonevra larigera* — és a szőlőtetű — *Phylloxera vastatrix*. —

A vértetű É.-Amerikából származik; de mintegy 40 év óta Európában is jól ismerik; többek között Németországban és Franciaországban is el van terjedve. E rovar, — mely magyar nevét azon piros nedvtől nyeri, mely belőle folyik, ha szétnyomjuk — almafán csoportosan él, ennek fiatal hajtásait szurja meg, mire fekélyszerű dudoros seb keletkezik. Ha elterjedését meg nem gátolják, ellepi az egész fát s a fa kivesz. Normandiában mintegy 10 mértföldnyi terület almafái estek áldozatul ezen kicsiny — 2 milliméter hosszú — rovar pusztításának.

A szőlőtetű — *Phylloxera vastatrix* — pusztítása hasonlólul igen élénk példája az élődi állatok káros befolyásának. E rovar a szőlő gyökerén élődik; kezdetben a gyökérrostok fajulnak el; ugyanis rajtok a rovar szurása következtében apró dudorok keletkeznek, majd e gyökérrostok megfeketednek, szétmállanak, mely folyamat később a nagyobb gyökerekre is elterjed. A földfeletti részekben csak akkor vehető észre a betegség, midőn a folyamat a gyökereken meglehetősen előrehaladott. Ilyenkor ugyanis az egész növény satnya külsővel bír, levelei halványak, majd igen kicsinyek s a kór vége fele a vesszők is feketék lesznek. E betegség rendszeren a növények elhalásával végződik, mi többnyire 3—4 éven túl nem igen marad.

Megemlítem még itt a gubacsokat. Ezeket rovarok, ritkábban atkák idézik elő, többnyire oly módon, hogy a nőstényállatok petéiket — sajátos szerkezetű peterakó készülékkel — a növény levelébe, szárába vagy gyökerébe rakják. Ezen erőművi izgatás folytán az illető növényrész parenchim-szövege burjánzásnak indul; minek folytán az ismeretes, többnyire gömbölyded kinövések keletkeznek, melyekben az állat petéit, álczáit vagy bábjait találjuk. Ilyenmü gubacsok pl. a vadrózsán előforduló *Bedegware* — *Rhodites Rosae* által előidézve, — valamint a tölgy különböző fajain található közneven is gubacsoknak nevezett képletek — *Cynips* különböző fajai által. —

II.

Élődinnek oly állatot vagy növényt nevezünk, mely valamely más élő szervezetten lakik és abból táplálkozik. Ha az „élődi“ fogalmát szélesebb értelemben akarnánk venni, úgy az élődiségnek különböző fokozatait kolleno felállítanunk; azonban erről hosszabban értekezni ez alkalommal reánk nézve semmi gyakorlati jelentőséggel

nem bírna. A növényeken tartózkodó élődiék vagy állatok, vagy növények. Így például a guboncok — *cynips* — levéltetvek is élődiék; mindamellett ezekről már előbb tettünk említést, a mennyiben az általuk okozott károsítások szempontjából fogtuk fel őket. Itt csakis növényi élődiékről szólnunk, melyek a növények két nagy csoportja szerint virágos és virágtalan növényekre oszlanak.

Az élődi növények káros hatása onnan származik, hogy a gazdanövénytől tápot vonnak el, vagy pedig a gazdanövénynek közvetlenül azon szervét lepik meg, és teszik tönkre, melyért azt tenyésztjük, mint ezt a gabna-üszögnél látjuk, mely közvetlenül a gabna-szemeket pusztítja el. Ismeretes dolog, hogy a növények által felvett tápok áthasonítása — *assimilatio* — s különösen a szén-savnak és viznek elemeire bontása, s ez elemeknek szerves vegyekké átalakítása a chlorophyll testecsekben történik. A legtöbb élődi ily chlorophyll testecsekkel nem bír, s így maga képtelen lévén a tápok áthasonítására, saját táplálkozása céljából azon növénytől veszi a kész tápot, melyen élődik; mi mellett természetesen a gazdanövénynek kifejlődése szenved hátrányt. A virágos élődiék közt vannak olyanok is, melyek chlorophyll testecsekkel bírnak; ezeknek táplálkozása csak részben alapszik élődiségükön s épen azért nem is annyira veszélyesek. Ilyenek pl. lapór — *Rhinanthus* —, kajma csőr — *Pedicularis* —, fíntor — *Melampyrum*, — bögrek — *Thesium*.

a.) Virágos élődi növények.

Minden virágos élődi növény sajátos szivókészülékkel u. n. haustoriummal bír, mely a szár vagy gyökérből képződik s a gazdanövény szövetébe illesztve tápeltvonást közvetít. E haustoriumok igen különböző szerkezetűek s legérdekesebbek a bögreknél. Némely esetben nem juthatnak el e készülékek azonnal rendeltetésük helyére s ilyenkor megnyulva nyeles haustoriumokká lesznek, vagy elsatnyult fonalidomu képletekké alakulnak.

Szantálfélék — *Santalaceae*. —

Bögrek — *Thesium* — különböző egy és kétszikű növényen élődik, táplálkozása nem egyedül élődiségen alapul.

Tátogatók. — *Scrophularineae*.

Csormolya fíntor — *Melampyrum arvense* — lapór — *Rhinanthus* —, szemvidító szálkacsék — *Euphrasia officinalis* — kajmacsőr — *Pedicularis*. — Ezek gyakran nagy mennyiségben lépnek fel; mindamellett hatásuk jelentéktelen. Szádor — *orobanche* fajai. Ezek ajakos virágú, leveletlen, rozdszintű növények; haustoriumaikat kender, dohány és luczerna gyökereibe illesztve, ezeken élődnek. Nagy csoportokban nem szoktak előfordulni. Vicsor — *Lathraea* —, fák és cserjék gyökerein élődik.

Aranka-félék. — *Cuscutaceae*.

Lenfojtó aranka — *Cuscuta epilinum* — lenen és kenderen herefojtó; a. — *C. epithimum* — lóheren és luczernán; európai a. — *C. europaea* — burgonyán, komlón, kenderen élődik. Ezen élődiéknak magva a földben csírázik ki.

s midőn a száraikon föllépő haustoriumok a gazdanövény szárába illeszkedtek, akkor földi gyökereik elvesznek. Ezen élődiék közönségesen kosz néven ismeretesek, gyakran nagyszabású károkat okozhatnak. Legbiztosabb óv eljárás ellenök, ha már arankamentes maghoz nem juthatunk, ha az elvetendő magot ezen élődiék magvaitól lehetőleg megtisztítjuk. E célra Kühne lóhere magnál különösen készített rostákat ajánl, melyeknek lyukain a lóheremagnál kisebb arankamagvak kihullanak.

Fanyü-g-félék. — *Loranthaceae*.

Fanyü-g — *Loranthus europaeus* — tölgyfákon található. Fagyöngy — *Viseum aloum* — gyümölcs és erdei fákon fordul elő, melyeknek ágaiba illeszkedve, azokon oly forma csomókat képez, melyek távolból nézve madárfészekhez hasonlítanak. Virágzása tavaszra esik, s magva az illető fán csirázik ki. — Ezen élődiék csak akkor hatnak károsan a fákra, ha egy fán nagy mennyiségben lépnek fel; minthogy ez esetben sok tápot vonnak el.

b.) Virágtalan élődiék.

A növénybetegségek között azok játszanak legnagyobb szerepet, melyet ezen élődi csoport idéz elő. Ezen élődiék majdnem kizárólag a gombák osztályába tartoznak. — E növényosztály igen különböző külsejű szervezeteket foglal magában, pl. az u. n. penész, a gabnákon előforduló rozsda, üszög stb. épen úgy ez osztályban találja rendszertani helyét, mint a csiperke gomba vagy a kucsmagomba, melyeket a közélet is gombáknak nevez.

Valamennyi gomba sejtfonalakból áll, melyeknek sejtjei kemnyét, magot és chlorophyllt nem tartalmaznak, moszatgombáknál pedig az egész gombát egyetlen sejt kézi. — Általában a gombák kifejlődése közben két fő alakot kell megkülönböztetni, u. m. a myceliumot és a termőtestet — stroma — A mycelium mindjárt csirázáskor keletkezik, a termőtestet pedig a mycelium hozza létre. E termőtesten képződnek a szaporodásra szolgáló sporák. — Oly gombáknál, melyeknél a sporaképző részlet nagyobb kiterjedést vesz, s több fonalból álló felületet képez, e felület hymenium rétegnek mondatik.

Szaporodásuk ivartalanul vagy ivarilag történik; vagy pedig e kétféleszaporodás ugyanazon gomba fejlődési folyamatában változik egymással. Az ivartalan szaporodást előidéző sejteteket sporáknak, ezeknek anyasejtjeit pedig, melyekben képződnek, sporangiumoknak mondják, kifejlődésük közben gyakran több alakkal találkozunk,

melyek mindig bizonyos sorrendben következnek egymásután — utónemzés, ivadékcseré, metagenesis. A különböző alakok vagy ugyanazon gazdán élnek — Autócie — vagy különböző szervezeteken lépnek fel — Heterócie.

A sporák görcsői kicsinységűek, alakjuk többnyire gömbölyded, bár e tekintetben igen gyakran jelentékeny eltérésekkel találkozunk; képződésük s egyéb viszonyaikban hasonlóul nagyon különbözhetnek egymástól. Gyakran egy s ugyanazon gomba fejlődési folyamatában is több 3—4, egymástól alak és egyébb tekintetben különböző sporák fordulnak elő.

Pálczás sporáknak — basidiospora — olyanokat nevezünk, melyek bizonyos nyeleken jönnek létre. Tömölcs sporáknak — ascospora — tömlőalakú sejtekben — ascus — szabad sejtkepződés által létrejött sporákat, mondunk. Vannak azután gonidiumok, és stylosporak; utóbbiak sajátságos tokokban — Pieniden — képződnek. Spermatiumok többnyire hosszúkasok, s jelentőségüket tisztán nem ismerjük. Ily spermatiumok gyakran szintén tokokon — spermogonium — fordulnak elő. Vannak továbbá sporidiumok, ha ugyanis valamely sporacsirázásakor a helyett, hogy micélium lépne fel, sporák keletkeznek, ezeket sporidiumoknak mondjuk, azon fonalat pedig, melyen ezek ülnek, promyceliumnak nevezzük. Vannak rajzó sporák, melyek mielőtt csirázásnak indulnak, egy darabig önálló mozgást mutatnak; továbbá nyugvó sporák — teliospora — melyek képződésük után közvetlenül nem, hanem csak hosszabb idő után képesek csirázni.

Megemlítem még a szaporodásra vonatkozólag a peritheimut, mely alatt számos sporát tartalmazó tokot értünk, melynek belseje lágy sejtű hymeniumréteggel van fedve. Továbbá a selerotiumot, mely alatt szilárdabb szövettű myceliumot értünk. Ennél a vonalak sűrűbben állanak egymás mellett, s ezen alak nem képes azonnal tovább fejlődni, hanem egy ideig pihenésre van szüksége.

A gombák életmódja chlorophyllhiányukból következtethető. Ugyanis ők nem képesek áthasonítani, tehát áthasonított kész tápokra vannak utalva. Ezért némelyek korhanyos talajon, vagy bomlásnak indult szerves anyagokon; mások pedig élő szervezeteken mint élődiék élnek.

A mi az egyes gombafajokat s az ezek által előidézett betegségeket illeti, — ezekről más alkalommal.

Dr. Szaniszló Albert.

T A R S A L G Ó.

Baromvásáraink rendezése érdekében.

Az erdélyi gazdasági egylet igazgató választmánya idei februárhó 1-én tartott üléséből baromvásáraink rendezése érdekében indokolt felterjesztést intézett a nmlgu m. kir. belügyministeriumhoz. E tiszteletteljes kérelem magas méltánylásra találván, belügyminister ő nmlga a következő körrendeletet bo-

csátotta ki, melyet tudomásvétel végett egyletünknek is megküldeni méltóztatott:

15933. sz.

Magyar kir. belügyminister.

Valamennyi törvényhatóságnak.

Az erdélyi gazdasági egylet folyó évi február 1-én 133. sz. alatt közvetlenül hozzám intézett feliratában az iránt folya-

modott, miszerint mindazon községek, melyek baromvásár vám-szedésre jogosítvák, köteleztessenek, hogy piacukat vagy megfelelő korlátos osztályokba rendezzék, vagy legalább felismerhetőleg külön osztott térségeket állapítsanak meg, hol az évjárat és használati cél szerint elkülönített állatok, mint például különböző koru borjúk, jármos és hizlalt ökrök, fejős tehének, tenyészbikák stb. együttesen elhelyeztethessenek. Ezen intézkedések szükségességét és célszerűségét nevezett gazdasági egyesület leginkább azzal indokolja, hogy a vevő egy nagyobb és rendezetten piacot áttekinteni nem képes, és ennél fogva gyakran soká tárad és futkároz a nélkül, hogy szükségletét kedve szerint beszerezhetné; az eladóra nézve való hátrányosságot az által tünteti ki, hogy a nagy tömegben jó marhája sem tűnik szembe és az árak iránt magát nem tájékozhatván, vagy aránytalanul sokat kér és marháját el nem adhatja, vagy egy élelmes vevő azt potom áron tőle kicsikarja.

Miután a földmivelés, ipar és kereskedelmi m. k. ministerium ezen kérelem teljesítését kívánatosnak kijelentette, és a vásári forgalom rendezése érdekében, közigazgatási intézkedéseket is szükségesnek tart, felhívom a törvényhatóságot, hogy ezen ügyet saját területén a vásárvámszedésre jogosított községre nézve, szabályrendelet által rendezni iparkodjék.

Budapesten, 1875. évi május hó 15-én.

Tisza Kálmán, s. k.

E G Y V E L E G.

* Haláló z á s. Nyugalmazott kir. főkörmányszéki tanácsos, az erdélyi gazdasági egyesületnek alapító tagja s igazgató választmányunknak egyik díszje, a gyümölcsészeti szakosztályunk huzamos időn át érdemdús elnöke:

FÜLEI CS. ISTVÁN

tevékeny életének 78-ik évében, öregségi elgyengülés következtében f. évi május hó 23-án elhunyt. Béke poraira!

* Az ideai tordai vándorgyűlés intéző bizottsága f. hó 23-án Tordamegye Ielkes alispánjának M. Miksa Elek urnak elnökle alatt népes gyűlést tartott, melyen az erdélyi gazd. egyeslet képviselői is részt vettek. A fontosabb megállapodások közül kiemeljük a következőket: az intéző bizottság által fedezendő készpénzkiadások 1050 frtal vannak felvéve, a fedezet hasonló összeggel irányoztatott elő. Teljes elismeréssel említjük fel, hogy Torda városának áldozatkész kebeles polgárai 500 frtal járultak ezen fedezethez, a bizottság érdemdús elnöke pedig 50 frtot adományozott. A fennmaradó 500 frtot a tagsági igazolványok, tárlati belépti jegyek és sorsjegyek elárulásából befolyó összegnek kell fedeznie. Az időpontra nézve szeptember 29. 30. és october három első napjában állapodott meg a bizottság, a szokott tartamnak egy nappal való megrövidítését a meglátogatásra kitűzött felette érdekes jószágok és szőlőtelepek távolsága eléggé indokolja. A tárlat a házi iparnak is kijellette azt megillető helyét, még pedig ezut-

tal először, mert a közel multban az ide sorolható tárgyak csak túrve voltak. Az állattárlatban két osztály szerepel: a szarvasmarha és juh. A díjak eddig szokatlan bőkezűséggel vannak megállapítva: 5 drb állami arany-, 10 drb ezüst- és 15 drb bronco-érem, a nmlgu földmivelési ministerium ajándéka, továbbá 150 drb m. kir. arany és 32 drb tallér. Az alap javára visszahagyott tárgyak ki fognak sorsoltatni. A részletes „Értesítés” t, mihelyest az igazgató választmányunk legközelebbi ülésén tárgyalva leend, azonnal közölni, illetőleg mellékelni fogjuk.

* Helyreigazítás A lapunk közelmúlt (21) számában közölt cikket: „Gypszszel tett kísérletek eredménye” a „Kelet”-ből vettük át, melynek közgazdasági rovatában helyet foglalt. A cikklet bona fide eredetinek tartván, csak utólag értesülünk, hogy az a „Földmivelési érdekeink” idei 80. számában látott napvilágot, mint oda szánt eredeti közlés. Midőn e helyreigazítást t. olvasóink szives figyelmébe ajánljuk, egy szerszint felkérjük, a „Kelet” t. szerkesztőségét, emlékezzék meg máskor a porosz dynastia jelszaváról: „Suum cuique!”

* Szőlőszaporítás mag által. A phylloxerától való félelem folytán a szőlővesszők behozatala mindenünnen eltiltatott, s e szerint a nálunk lévő sok rosz fajta szőlőnek jobbal felcserélése ismét megakad. Ezen borászatunkra nézve hátrányos körülmény folytán újra felmerül azon kérdés, nem kelene-e jeles fajták előállítását magvetés útján megkísérteni? A magvetés útján nyert szőlő uj, részben kitünő fajtákat szolgáltat, csak egy kis kitartás szükségeltetik az eljáráshoz, melyet röviden leirunk. Teljesen érett szőlőbogyók választandók, a mag vastag, gömbölyű és érett legyen. Az érett mag kemény és sötét színezetű. A magot megtisztítani okvetlen nem szükséges, de jobb azért, hogy nyalánk állatoktól megóvjuk, melyek a szőlőbogyók után járnának. Vetésre legjobb idő a tavasz. A csirázás előmozdítása céljából Silva Luz ajánlja, hogy egy liter szőlőmag, egy liter víz és egy liter fahamuval kevertessék, és a mag másnap, midőn jól megdagadt, elvetessék. A magot kerti ágyban vagy lapos cserepekben $\frac{3}{4}$ hüvelyk mélyre vethetjük el. A talaj laza és korhadt trágyával jól kevert legyen. Mendola compost trágyát ajánl, melynek fele jó szántott földből vétessék, és ehhez ugyanannyi rothadt törköly, kevés hamu és istálló trágya kevertessék. Az ültetvényt fagy ellen óvni, szárazság idején gyakran öntözni kell. 40—50 nap után a növénykék kibúvnak. Az ültetvényt nyáron át tisztán kell tartani, öntözni, és a hol sűrű, ritkítani. A második tavaszon szabadba ültetettnek a növények, őszkor a legerősb vessző két szemre metszetik, a többi hajtást eltávolítjuk. A 3-ik évtől kezdve ugy bánunk a növénynyel, mint más szőlőtővel. A magról vetett szőlőtő rendszeren az ötödik évben hoz gyümölcsöt. A fajta előállítására célzó kísérletek eddig igen különböző eredményt szolgáltatottak. Colbachini 15 magból 15 növényt nyert, Mendola 100-ból csak 20 használható uj fajtát, Fintelmann 100-ból 12 uj fajtát, közte a jeles Madeleine Angevine-t. De a fáradság kifizeti magát akkor is, ha a növényeknek csak 10%-ja is termékeny, és e között csak egy uj jelesb fajta találkozik is. A magból nevelt szőlő erősebb, kitartóbb, kártékony behatásoknak jobban ellentáll, mint a dugványról nevelt; továbbá nemesítésre igen alkalmas alany. A

A magvetéssel tett kísérletekből kitűnt, hogy a magból sohasem keletkezik az anyanövényhez hasonló fajta. A magról nevelt fajták erőteljesebb szerkezetűknél fogva a phylloxerának is inkább ellentálni hivatott növényeket fognak szolgáltatni. (Bor. Lapok)

* Az 1873-iki bécsi közkiállításon nyert kitüntetéseknek ünnepélyes kiosztása folyó május hó 27-én d. u. 4 órakor ment végbe a redoute-termében a következő program szerint: 1. megnyitó kar-ének a polgári dalárda által. 2. Elnök főispán ur megnyitja a gyűlést. 3. A miniszteri leirat fololvasása és a polgármester ur beszéde. 4. Az erdélyi

gazdasági egyesület elnöke Tisza László ur alkalmi beszéde. 5. A kereskedelmi és iparkamara elnöke Finály H. ur alkalmi beszéde. 6. A kitüntetett kiállítók névsorának felolvasása és a kitüntetések kiosztása a polgármester ur által. 7. Az iparos egyesület elnöke Benigni Sámuel ur kézhez juttatja az országos ipar-egyesület által a f. évi közgyűlésen négy kolozsvári iparosnak ítelt pályázati érmeiket. 8. Karének előadva a kolozsvári dalkör által. A szépen sikerült ünnepélynek bennünket érdeklő részleteiről lapunk jövő száma bővebben fog megemlékezni.

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

H i r d e t é s e k.

JANKÓ VINCZE

CÉPGYÁRA KOLOZSVÁRTT.

A múlt évi hivatalos statisztikai adatok szerint Erdélyben 181016 eke állott a földművelés szolgálatára, melyek között csak 3967 vas eke találtatott.

A cultura magasabb fokán álló államokban a vas-ekék általában tökéleteseknek tartatnak, mint a faekék, s azoknak elterjedése egyszersmind a gazdaság fejlődési fokát jelzi.

Bátor vagyok jó hírünk és nevünk érdekében a t. cz. gazdaközönséget ezen körülményre megújítva figyelmeztetni s egyttal értesíteni, miszerint gyári üzletem ez idő szerint kiválólag ekegyártással foglalkozik.

Ekéim az erdélyi földviszonyokhoz átalakítva

Gubicz, Vidats és Clayton-féle

minták szerint készülnek javított szerkezettel s mostani alakjukban a legkövetelőbb igényeket is kielégítik.

Ekéimet ötféle nagyságban készítettem. Az első számú legnagyobb, az ötödik számú legkisebb.

Az árak az ekék nagysága szerint következők: 25 frt, 22 frt, 20 frt, 18 frt, 16 frt; vastengelyű ekektől 14 frt, fatengelyű taligáié 12 frt. Levél által tett megrendeléseket is gyorsan és pontosan teljesítek.

Répvágók, szecskevágók, morzsolók, rosták, borsajtók, borfejtő szivattyúk gyáramban mindenkor kaphatók.

Megromlott gépek kijavítására is teljes készséggel ajánlkozom.

Kolozsvártt, 1875.

teljes tisztelettel
JANKÓ VINCZE
gépgyár tulajdonos.

(14) (12—26)

TAUFFER FERENCZ

magkereskedésében

Kolozsvártt,

kaphatók a legjobb minőségben és jutányos árakban:

Takarmány répák

Luzerna és lóherék

Esparsette

Canadai zab

Douttonkorn törökbuza

Early rose burgonya

Bükköny

Takarmány és diszfüvek

Stockeraui lencse és borsó

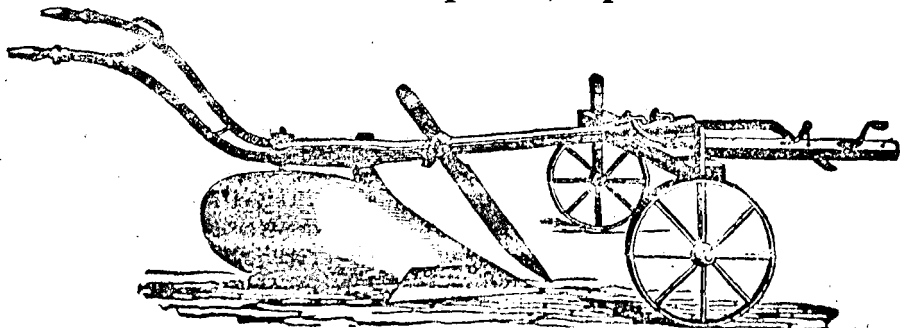
Mezei paszuly

Kerti és virágmagvak

Gabona zsákok nagy választékban. (1) (22—52)

Gubicz László gazdasági gépgyára

Budapesten, Lipót-utca 41-ik szám.

Ajánlja általános elismerésben részesült kitűnő

Gubicz-ekéit,

ugyszinte magtakaróit, boronáit, rög-törőit, rostáit stb. jutányos ár mellett.

Árjegyzéket kívánatra bérmentesen küldve, megrendeléseket pontosan teljesít

Gubicz László.

(7)

(11—26)

Felhívás

mezetermények jégkár elleni biztosítására

A jégbiztosítási idény beálltával van szerencsénk a gazda közönség tudomására hozni, hogy a „VICTORIA“, mint előző években, úgy az idén is mindennemű termény, mint: **takarmányfüvek, cukorrépa, kalászos-gabnák, kereskedelmi olajos növények, szőlő, dohány jégverés elleni biztosítását**

eszközli.

A díjak az egyes vidékek jégveszélyessége szerint lehető csekélyre szabvák.

Biztosítások elfogadtnak váltóra is.

Társas és községi, aztán nagyobb biztosításoknál külön kedvezmények nyujtatnak.

Károk bejelentés után, mint eddig is igazságosan és méltányosan rendeztetnek és a feltételek értelmében fizettetnek.

A „VICTORIA“ ismert neve feleslegessé tesz minden újabb ajánlgatást, s csak jellemzésül említettnek meg, hogy e társaság tavaly több mint **egy millió kétszáz ezer forint** s keletkezése óta összesen több mint **hat millió forintnyi kárt** fizetett ki biztosítottjainak.

A már évek óta tapasztalt mostoha termési viszonyok után ez évben a gondviselés bő aratással kecsegtet, az előre látó és számító gazda nem teheti ki már már utolsó menedékét, ez idei termést, égy jégverés által minden órán előidézhető pusztulás veszélyének s csekély díjért az ellen biztosítást szerezni minden okszerű természetűnek saját érdeke parancsolta köteleesség.

Közelebbi részletek iránt a központi iroda s a vidéki fő- és alügynökök nyujtanak felvilágosítást.
Kolozsvárt, 1875-ki idény. (4) (11-26)

„Victoria“
biztosító társaság.

Piaci árak.

A kolozsvári kereskedelmi s iparkamara hivatalos adatai nyomán.

A héti vásár		Egy osztrák mérő = 2 nagy véka					Egy mazsa		Egy bécsi öl	1 font
helye	napja	tiszta b u z a	elegy b u z a	rozs	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marha hus
ára krajczárokbán										
Kolozsvár	május 27	400-420	310-330	210-230	140-150	230-240	140	75	—	21
Nagy-Várad	decz. 29	380-480	340-370	280-320	180-200	260-300	300	140	1500	24
Maros-Vásárhely	május 13	314-360	200-240	200-226	110-124	—	210-220	60-80	600-1100	20
Károly-Fehérvár	május 15	325-338	264-270	215-225	155-163	—	165-175	95-120	900	20
Nagy-Szeben	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brassó	decz. 31	388-455	361	290-312	135-141	318	—	—	—	18
Beszterce	május 18	310-400	280	250	150	—	180-250	100-190	650	16
Nagy-Enyed	május 13	340-360	260-325	200-230	150-163	—	330-340	45-55	800	18
Szamosujvár	május 10	400-440	280-300	240-280	130-140	—	280	50	1200-1400	17
Déas	május 18	380-400	300-340	220-240	140-150	—	110-120	60-90	800	16
Torda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Erdélyi földtehermentesítési kötvény 76 frt 39 kr. — Ezüst árkelet 103.45

Az „Erdélyi Gazda“ hirdetési díjszabályzata.

	1-1		1-3		1-6		1-12		1-24		1-52	
	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.	frt	kr.
1/16 lap	14	—	36	—	70	—	120	—	200	—	360	—
1/16 „	7	—	18	—	35	—	60	—	100	—	180	—
1/16 „	3	50	9	—	17	50	30	—	50	—	90	—
1/16 „	1	75	4	50	8	75	15	—	25	—	45	—
1/16 „	—	90	2	25	4	40	7	50	12	50	22	50

Nagyobb hirdetéseknel külön kedvezmények.

Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányiszor a hirdetés megjelenik.

A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni: mennyi helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetésre számára.

Hirdetéseket elfogadnak lapunk kiadó hivatala és a Gámán János örökösai nyomdájának központi irodája (Góter gr. Gyulai-ház) Mellékletek százanként 1 o. é. forintba számíttatnak.

TARTALOM:

A soproni kereskedelmi- és iparkamara 1874. évi főjelentéséből. — Növényserülések és növényelődiék. — Társalgó. — Baromvásáraink rendezése érdekében. — Egyveleg. — Hirdetések. — Piaczi árak.